

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ของกรมปศุสัตว์ในจังหวัดอ่างทอง

Factors Related to the Success of Avian Influenza Preventive and Control Measures by the Department of Livestock Development in Ang thong Province

สืบสวัสดิ์ ภาคพิบูลย์¹, ศรีน้อย ชุ่มคำ¹, ประสาน ยิ้มอ่อน¹

¹ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล สภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกของเกษตรกร ในจังหวัดอ่างทอง มาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ และความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ ระดับการศึกษาจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยเลี้ยงสัตว์ปีกและแหล่งความรู้/ข่าวสาร และสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก ประชากรในการวิจัยคือเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ปีงบประมาณ 2553 ในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 11,148 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม จำนวน 386 ราย โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.812 พบว่าแหล่งความรู้/ข่าวสารที่เกษตรกรได้รับ สัมพันธ์กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการ ที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับ หมู่บ้าน ตำบล และมาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจโรค ก่อนเคลื่อนย้าย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกกับปัจจัย ที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกพบว่าชนิดสัตว์ปีกที่เลี้ยงมีความสัมพันธ์ กับความสำเร็จ ของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกทั้งหมด 4 มาตรการ ได้แก่ มาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย มาตรการที่ 4 ขึ้นทะเบียน ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมดไก่ชนและฝูงเป็ดต้องมีทะเบียน มาตรการที่ 5 ปรับปรุงระบบการเลี้ยง สัตว์ปีกตามระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ และมาตรการที่ 10 จัดตั้งส่วนการผลิตสัตว์ปีกครบวงจรที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนรูปแบบการเลี้ยง พบว่า มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการ ควบคุม ป้องกันโรคไข้หวัดนกในมาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้าง เครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : โรคไข้หวัดนก, การป้องกันโรคไข้หวัดนก, กรมปศุสัตว์

Abstract

This research aimed to study the personal factors, the poultry feeding conditions of farmers in Ang thong province, and the factors related to the success of Avian Influenza Preventive and control measures by the Department of Livestock Development. Moreover, the relationship of personal factors such as educational background, numbers of labour in the family, obtaining knowledge / information, and the poultry farming condition. In this study, sample group consisted of 11,148 farmers who registered for poultry farming in fiscal year 2010 from Ang thong province. The sample group was selected using cluster random sampling for 386 people. The data was collected using questionnaire. The reliability of questionnaire was 0.812. The statistics for this research were Frequency,percentage, Mean and Chi – Square. it was found that the knowledge/information resources were related to the measure 2 and measure 3($p<0.05$). In addition, the relationship of farming condition toward the success of Avian Influenza Preventive and control measures, it was found that types of poultry related to 4 measures composed of the measure 3, measure 4, measure 5 and measure 10($p<0.05$). Furthermore, farming patterns were related to the measure 2 ($p<0.05$).

Key Words: Avian Influenza, Avian Influenza Preventive, Department of Livestock Development

บทนำ

โรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ type A ในตระกูล Orthomyxoviridae ซึ่งก่อให้เกิดการติดเชื้อทั้งในมนุษย์และสัตว์หลายชนิดโดยเฉพาะในสัตว์ปีกเกิดขึ้นมานานกว่า 100 ปีแล้ว มีการระบาดในหลายประเทศ โดยปกติโรคไข้หวัดนกติดต่อมายังมนุษย์ไม่มากนัก แต่พบว่าเชื้อไข้หวัดนก (Influenza A H5N1) มีการติดต่อครั้งแรกที่ฮ่องกงเมื่อปี 2540 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา มีการระบาดของเชื้อหวัดนกในสัตว์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2546-2547 มีการระบาดของเชื้อหวัดนก ในสัตว์ปีกครั้งใหญ่ในภูมิภาคเอเชีย อันได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ อินโดนีเซีย เวียดนาม ไทย ไต้หวัน กัมพูชา ญีปุ่น ลาว ปากีสถาน ฮ่องกง และจีน (สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ, 2548: 9)

ในประเทศไทยพบเชื้อหวัดนกในสัตว์ปีกครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ในฟาร์มไก่ไข่ที่อำเภอ บางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยในช่วงเวลาระหว่างวันที่ 23 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2548 มีรายงานการเกิดโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกรวมทั้งหมด 1,804 ครั้ง จำแนกเป็นพื้นที่ภาคเหนือ 736 ครั้ง ภาคกลาง 655 ครั้ง ภาคตะวันออก 150 ครั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 123 ครั้ง ภาคตะวันตก 105 ครั้ง และภาคใต้ 35 ครั้ง และจังหวัดอ่างทองเคยเกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกมาแล้วถึง 4 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 2 ครั้ง ปี พ.ศ. 2548 จำนวน 1 ครั้ง และปีพ.ศ. 2550 จำนวน 1 ครั้ง ในครั้งที่ 1 พบการแพร่ระบาดในนกกกระทา มีสัตว์ปีกป่วยตาย 2,843,362 ตัว เกษตรกรเสียหาย 6,970 ราย จากเงินชดเชย 164,370,115.-บาท ครั้งที่ 2 มีสัตว์ปีกป่วยตาย 100,532 ตัว เกษตรกรเสียหาย 120 ราย จ่ายเงินชดเชย

3,798,230.75 บาท ครั้งที่ 3 มีสัตว์ปีกป่วยตาย 210 ตัว เกษตรกรเสียหาย 58 ราย ไม่มีการจ่ายเงินชดเชย ครั้งที่ 4 มีสัตว์ปีกป่วยตาย 203 ตัว เกษตรกรเสียหาย 5 ราย จ่ายเงินชดเชย 21,360.-บาท (กรมปศุสัตว์, 2548: 95) ซึ่งสถานการณ์ความรุนแรงใน 2 ครั้งหลังลดลงจาก 2 ครั้งแรกมาก และหลังจากนั้นไม่พบการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกอีก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงของสัตว์ปีกของเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อศึกษามาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ในจังหวัดอ่างทอง
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลบางประการและสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกบางประการ กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ในจังหวัดอ่างทอง

ขอบเขตการวิจัย

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกปี พ.ศ. 2553 ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอ่างทอง โดยผู้วิจัยสนใจสัตว์ปีกที่มีความสำคัญในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ เกษตรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง เป็ด และนกกระทา โดยทำการศึกษาในประเด็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร สภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

การทบทวนวรรณกรรม

โรคไข้หวัดใหญ่ในสัตว์ปีก (Avian Influenza, AI) หรือเรียกว่าไข้หวัดนก ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสอินฟลูเอนซา ชนิด เอ สายพันธุ์ H5N1 (Influenza A virus subtype H5N1) นอกจากเชื้อไวรัสโรคไข้หวัดนกทำให้สัตว์ปีกตายจำนวนมากแล้ว ยังพบว่าเชื้อยังสามารถก่อโรคได้ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมด้วย (Songsem et al., 2006) เชื้อไวรัส Influenza แบ่งเป็น 3 type ได้แก่ Type A แบ่งย่อยเป็น 15 subtype ตามความแตกต่างของ H และ N antigen พบได้ในคนสัตว์ต่าง ๆ เช่น สุกร ม้า และสัตว์ปีกทุกชนิด Type B ไม่มี subtype พบเฉพาะในคน และ Type C ไม่มี subtype พบเฉพาะในคนและสุกร การตรวจพบเชื้อไวรัสไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 นอกจากในสัตว์ปีกแล้วยังพบในสุกร (Choi et al., 2005) เสือ (Thanawongnuwech et al., 2005) และแมว (Songsem et al., 2006)

สำหรับมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ 12 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 ห้ามนำเข้าสัตว์ปีกทุกชนิดจากประเทศที่เกิดโรคระบาดจากไข้หวัดนก มาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล มาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย มาตรการที่ 4 ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมดไก่ชนและฝูงเป็ดต้องมีทะเบียน มาตรการที่ 5 ปรับปรุงระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกตาม

ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity) มาตรการที่ 6 จัดทะเบียนสถานที่ค้าสัตว์ปีกและโรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศ มาตรการที่ 7 พัฒนาห้องปฏิบัติการชั้นสูงโรคไข้หวัดนกทั่วประเทศรวม 8 แห่ง มาตรการที่ 8 เฝ้าระวังเชิงรุกด้วยการสุ่มเก็บตัวอย่างทั่วประเทศปีละ 2 ครั้ง มาตรการที่ 9 แบ่งพื้นที่การเลี้ยงสัตว์ปีกของประเทศเป็น 5 โซน มาตรการที่ 10 จัดตั้งส่วนการผลิตสัตว์ปีกครบวงจร (Compartmentalization) มาตรการที่ 11 ประสานกับองค์การระหว่างประเทศ ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ในการชั้นสูงและเฝ้าระวังโรคในภูมิภาคอาเซียน มาตรการที่ 12 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับเกษตรกรและประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ

ชุตินันท์ ศิริมงคลรัตน์ และคนอื่น ๆ (2552) ได้ศึกษาผลการใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีการเกิดไข้หวัดนกลดลงอันเป็นผลมาจากการเฝ้าระวังโรค และการควบคุมโรคที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านยังคงมีแรงงานการพบเชื้อไข้หวัดนกทั้งในสัตว์และในคนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการเฝ้าระวังและป้องกันโรคไข้หวัดนกอย่างเข้มงวดตามแผนยุทธศาสตร์ ป้องกัน แก้ไข และเตรียมความพร้อมรับมือปัญหาโรคไข้หวัดนกและการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2553) เพื่อสร้างความปลอดภัยให้เกษตรกร ในการป้องกันและเฝ้าระวังโรคทั้งคนและสัตว์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือ

1. ศึกษารายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ในจังหวัดอ่างทอง จากแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในโครงสร้างด้านเนื้อหา นำผลที่ศึกษาได้มาสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของกรมปศุสัตว์ ในจังหวัดอ่างทอง โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักในการสร้างข้อคำถามต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกที่ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ปีงบประมาณ 2553 ของจังหวัดอ่างทอง จำนวน 11,148 คน กลุ่มตัวอย่างสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Yamane, T.1973) กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ .05 จากจำนวนประชากร 11,148 คนได้กลุ่มตัวอย่าง 386 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงปศุสัตว์อำเภอเพื่อนัดเกษตรกรผู้วิจัยทำความคุ้นเคยกับเกษตรกร พร้อมกับอธิบายทำความเข้าใจแบบสอบถาม แล้วจึงให้เกษตรกรทำแบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจทานความเรียบร้อย

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในจังหวัดอ่างทอง มีดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.18 ปี มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.27 คน เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานช่วยเหลือเลี้ยงสัตว์ปีก เฉลี่ย 4.27 คน มีจำนวนแรงงานที่จ้างเลี้ยงสัตว์ปีก เฉลี่ย 4.27 คน มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง ทั้งหมดเฉลี่ย 5.77 ไร่ เกษตรกร ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่น ได้แก่ ทำนาทำสวน และปลูกผัก เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ปีกเฉลี่ย ครัวเรือนละ 42,507.90 บาท/ปี และเกษตรกรมีรายได้จากอาชีพอื่น ๆ ทั้งหมดนอกเหนือจากการเลี้ยงสัตว์ปีกเฉลี่ยครัวเรือนละ 77,927.20 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการกักเงินเพื่อการเกษตร

สภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 1-100 ตัว และมีการเลี้ยงสัตว์ปีก ในโรงเรือน ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของสัตว์ปีก ส่วนมากใช้อาหารสำเร็จรูปจากบริษัทเลี้ยงสัตว์ปีก เกษตรกรส่วนใหญ่ทำวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ปีกโดยทำเป็นประจำตามตารางโปรแกรมมีการทำวัคซีนป้องกันโรค เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่เคยเกิดโรคระบาดของไขหวัดนก ในฟาร์มของเกษตรกร เกษตรกร มีการป้องกันโรคระบาดสัตว์ปีก โดยทำการพ่นน้ำยามาเชื้อเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรค เช่น ไขหวัดนก การทราบข่าวสาร การแพร่ระบาดของโรค ส่วนใหญ่ทราบจากอาสาปศุสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการอบรม เกี่ยวกับโรคไขหวัดนกจากสำนักงานปศุสัตว์ โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปเยี่ยมมากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป/ปี

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านแหล่งความรู้/ข่าวสาร กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไขหวัดนก พบว่า แหล่งความรู้ /ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไขหวัดนก ในมาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล และมาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านแหล่งความรู้/ข่าวสาร กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความ
ความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลาย
สัตว์ป่วย และทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล

n = 386

แหล่งความรู้/ข่าวสาร	มาตรการที่ 3			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
เจ้าหน้าที่/ อาสาปศุสัตว์	(5.18) 20	(13.47) 52	(39.64) 153	(58.29) 225	11.54*
ผู้ใหญ่บ้าน	(3.37) 13	(5.70) 22	(8.29) 32	(17.36) 67	
วิทยุ/โทรทัศน์/หนังสือพิมพ์	(3.37) 13	(7.25) 28	(13.73) 53	(24.35) 94	
รวม	46	102	238	386	

$$\chi^2_{(0.05, 4)} = 9.48773$$

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลแหล่งความรู้/ข่าวสารกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
ความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้าย
สัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย

n = 386

แหล่งความรู้/ข่าวสาร	มาตรการที่ 3			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
เจ้าหน้าที่/ อาสาปศุสัตว์	(9.59) 37	(16.58) 64	(40.67) 157	(66.84) 258	10.71*
ผู้ใหญ่บ้าน	(2.33) 9	(2.85) 11	(3.37) 13	(8.55) 33	
วิทยุ/โทรทัศน์/ หนังสือพิมพ์	(3.63) 14	(9.07) 35	(11.92) 46	(24.61) 95	
รวม	60	110	216	386	

$$\chi^2_{(0.05, 4)} = 9.48773$$

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก พบว่า ปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก
ได้แก่ ชนิดสัตว์ปีก มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการ
ที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย มาตรการที่ 4
ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมดไก่ชนและฝูงเป็ดต้องมีทะเบียน มาตรการที่ 5 ปรับปรุงระบบการเลี้ยง
สัตว์ปีกตามระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity) และมาตรการที่ 10 จัดตั้งส่วนการผลิตสัตว์ปีก
ครบวงจร (Compartmentalization) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 3, 4, 5 และ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกได้แก่ ชนิดสัตว์ปีกกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกในมาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่านการตรวจ โรคก่อนเคลื่อนย้าย

n = 386

ชนิดสัตว์ปีก	มาตรการที่ 3			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ไก่พื้นเมือง	(17.88) 69	(11.40) 44	(8.03) 31	(37.31) 144	19.61*
เป็ด	(6.74) 26	(8.81) 34	(3.11) 12	(18.65) 72	
ไก่เนื้อ	(1.30) 5	(2.33) 9	(3.11) 12	(6.74) 26	
ไก่ไข่	(0.26) 1	(0.52) 2	(0.26) 1	(1.04) 4	
นกกระทา	(1.30) 5	(0.78) 3	(0.26) 1	(2.33) 9	
เลี้ยงมากกว่า 1 ชนิด	(15.80) 61	(9.84) 38	(8.29) 32	(33.94) 131	
รวม	167	130	89	386	

$$\chi^2_{(.05, 10)} = 18.3070$$

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีกได้แก่ ชนิดสัตว์ปีกกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกในมาตรการที่ 4 ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมดไก่ชนและฝูงเป็ดต้องมีทะเบียน

n = 386

ชนิดสัตว์ปีก	มาตรการที่ 4			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ไก่พื้นเมือง	(18.91) 73	(10.62) 41	(7.77) 30	(37.31) 144	21.95*
เป็ด	(9.07) 35	(3.63) 14	(5.96) 23	(18.65) 72	
ไก่เนื้อ	(0.78) 3	(3.11) 12	(2.85) 11	(6.74) 26	
ไก่ไข่	(0.26) 1	(0.26) 1	(0.52) 2	(1.04) 4	
นกกระทา	(1.04) 4	(0.78) 3	(0.52) 2	(2.33) 9	
เลี้ยงมากกว่า 1 ชนิด	(18.13) 70	(6.99) 27	(8.81) 34	(33.94) 131	
รวม	186	98	102	386	

$$\chi^2_{(.05, 10)} = 18.3070$$

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก ได้แก่ ชนิดสัตว์ปีก กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกในมาตรการที่ 5 ปรับปรุงระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกตามระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity)

n = 386

ชนิดสัตว์ปีก	มาตรการที่ 5			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ไก่พื้นเมือง	(19.43) 75	(11.92) 46	(5.96) 23	(37.37) 145	23.17*
เป็ด	(9.59) 37	(6.22) 24	(2.85) 11	(18.56) 72	
ไก่เนื้อ	(0.52) 2	(3.63) 14	(2.59) 10	(6.70) 26	
ไก่ไข่	(0.26) 1	(0.26) 1	(0.52) 2	(1.03) 4	
นกกระทา	(1.04) 4	(0.78) 3	(0.52) 2	(2.32) 9	
เลี้ยงมากกว่า 1 ชนิด	(17.62) 68	(10.88) 42	(5.44) 21	(34.02) 132	
รวม	188	131	69	388	

$$\chi^2_{(.05, 10)} = 18.3070$$

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก ได้แก่ ชนิดสัตว์ปีกกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการที่ 10 จัดตั้งส่วนการผลิตสัตว์ปีกครบวงจร (Compartmentalization)

n = 386

ชนิดสัตว์ปีก	มาตรการที่ 10			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ไก่พื้นเมือง	(11.66) 45	(9.33) 36	(16.32) 63	(37.31) 144	20.48*
เป็ด	(6.74) 26	(2.85) 11	(9.07) 35	(18.65) 72	
ไก่เนื้อ	(0.52) 2	(0.78) 3	(5.44) 21	(6.74) 26	
ไก่ไข่	(0.26) 1	(0.52) 2	(0.26) 1	(1.04) 4	
นกกระทา	(0.78) 3	(0.78) 3	(0.78) 3	(2.33) 9	
เลี้ยงมากกว่า 1 ชนิด	(12.44) 48	(8.03) 31	(13.47) 52	(33.94) 132	
รวม	125	86	175	386	

$$\chi^2_{(.05, 10)} = 18.3070$$

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก พบว่าปัจจัยด้านสภาพการเลี้ยง สัตว์ปีก ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงสัตว์มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสา ในระดับหมู่บ้าน ตำบล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้าน รูปแบบการเลี้ยงกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก ในมาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วย และทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล

n = 386

รูปแบบการเลี้ยง	มาตรการที่ 2			รวม	χ^2
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
เลี้ยงในโรงเรือน	(3.63) 14	(8.29) 32	(28.24) 109	(40.16) 155	15.71*
เลี้ยงปล่อยทั่วไป	(1.81) 7	(10.88) 42	(18.65) 72	(31.35) 121	
เลี้ยงใต้ถุนบ้าน	(1.81) 7	(4.66) 18	(5.96) 23	(12.44) 48	
เลี้ยงมากกว่า 1 รูปแบบ	(2.33) 9	(3.37) 13	(10.36) 40	(16.06) 62	
รวม	37	105	244	386	

$$\chi^2(.05, 6) = 12.5916$$

อภิปรายผลการวิจัย

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายและส่วนใหญ่เลี้ยงไก่พื้นเมือง เนื่องจากในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้น การดูแลง่าย ตัวผู้ที่โตเต็มวัยถ้ามี่ลักษณะที่ดีสามารถซื้อขายกันในราคาที่สูง ส่วนตัวเมียยังเป็นที่ต้องการในท้องตลาดสูงเช่นเดียวกัน ส่วนข่าวสารการแพร่ระบาดของโรค พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทราบข่าวสารมากกว่า 1 ช่องทาง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ /อาสาปศุสัตว์ ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้สามารถเตรียมป้องกันในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกของตนเอง สื่อจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่ง สามารถให้เผยแพร่ความรู้และข่าวสารแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดีในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ กองสุขศึกษา (2550) ได้ศึกษาเรื่องการเฝ้าระวังพฤติกรรม การป้องกันโรคไข้หวัดนก ในพื้นที่ พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม และกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า มีผู้เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 55.50 แบ่งเป็นผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ร้อยละ 11.10 สัตว์เลี้ยงอื่น ร้อยละ 32.10 เลี้ยงทั้งสัตว์ปีกและสัตว์เลี้ยงอื่น ร้อยละ 12.30 สัตว์ปีกที่นิยมเลี้ยงคือ ไก่พื้นบ้านและไก่ชน เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ปีกในโรงเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเจ้าของสัตว์ปีก และใช้อาหารสำเร็จรูปจากบริษัท เลี้ยงสัตว์ปีกเกษตรกรส่วนใหญ่ การทำวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ปีกโดยทำเป็นประจำตามตารางโปรแกรมการทำวัคซีนป้องกันโรค ส่วนใหญ่ไม่เคยเกิดโรคระบาดของไข้หวัดนกในฟาร์มของเกษตรกร เกษตรกรมีการป้องกันโรคระบาดของสัตว์

โดย ทำการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธวิธีระ บัญทุกุล และคณสัน รุ่งเรือง (2549) การศึกษาการจัดการและประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกเพื่อสร้างความปลอดภัยทาง ชีวภาพและสาธารณสุขในสนามไก่ชน มีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อจุ่มเท้าบุคคลก่อนเข้า-ออกสนาม ร้อยละ 11.11 เกษตรกรส่วนใหญ่ ทราบข่าวสารการแพร่ระบาดของโรค จากอาสาปศุสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับ การอบรมเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกจากสำนักงานปศุสัตว์ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปเยี่ยม มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป/ปี

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกของเกษตรกรผู้เลี้ยง สัตว์ปีกในจังหวัดอ่างทอง โดยรวมเห็นด้วยในทุกมาตรการ โดยมาตรการที่ 1 มีค่ามากที่สุด คือ มาตรการ ที่ 1 ห้ามนำเข้าสัตว์ปีกทุกชนิดจากประเทศที่เกิดโรคระบาดไข้หวัดนก เนื่องจากเป็นมาตรการป้องกันการ ติดเชื้อที่เห็นผลอย่างชัดเจน ลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการระบาดของโรค ซึ่งกำหนดโดยองค์การ โรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ กำหนดให้ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก หรือซากสัตว์ในรัศมี 10 กิโลเมตร และ รอบจุดเกิดโรคเป็นเวลาอย่างน้อย 30 วัน เกษตรกรจังหวัดเห็นด้วยกับมาตรการนี้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง กับกิตติวดี หิมารัตน์และปนัดดา เนตรพุดชา (2553) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการปฏิบัติ ตนเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องไข้หวัดนกและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคไข้หวัดนก โดยร้อยละ 90 คิดว่าถ้าจะไม่ให้เกิด โรคไข้หวัดนกในหมู่บ้าน ประชาชนทุกคนจะต้องช่วยกันป้องกันโรคไข้หวัดนก ไม่ใช่เฉพาะแต่เจ้าหน้าที่ หรือผู้นำชุมชนเท่านั้น รองลงมาคือมาตรการที่ 3 ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก โดยสัตว์ปีกทุกตัวต้องผ่าน การตรวจโรคก่อนเคลื่อนย้าย มาตรการที่ 4 ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมดไก่ชนและฝูงเป็ดต้องมีทะเบียน มาตรการที่ 2 ค้นหาโรคเร็ว ทำลายสัตว์ป่วยและทำลายเชื้อโรค โดยสร้างเครือข่ายประชาชนและอาสาใน ระดับหมู่บ้าน ตำบล สามารถแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเห็นความสำคัญในการควบคุมป้องกันโรคระบาด ของการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก มีความเข้าใจการขึ้นทะเบียนสัตว์ปีก และเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ปีก จะมี การแจ้งเครือข่ายประชาชนและอาสาในระดับหมู่บ้าน ตำบล ให้เข้าตรวจสอบอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกร มีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันโรคไข้หวัดนกอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสัตว์ปีกทั้งหมด ดังนั้นจึงควรแยกศึกษาสัตว์ปีกแต่ละชนิด เพราะสัตว์ปีกแต่ละชนิดมีภูมิคุ้มกันโรคแตกต่างกัน เพื่อเป็นการหาวิธีควบคุมป้องกันโรคอย่างเหมาะสม ด้านมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามได้ครบทุกข้อเนื่องจากปัจจัย หลาย ๆ ด้าน จึงควรทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางควบคุมป้องกันโรคให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. (2548). การควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติวดี หิมารัตน์ และปนัดดา เนตรพุดซา. (2553). ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2554, จาก <http://www.dld.go.th/dcontrol/th/>
- ชุติพันธ์ ศิริมงคลรัตน์,พรพิรุณ และสรยุทธ สีขาว. (2552). ผลการใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนก ตั้งแต่ปี 2547-ปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2554, จาก<http://www.dld.go.th/dcontrol/th/>
- ยุทธิระ บันทุกุล และคมสัน รุ่งเรือง. (2549). การศึกษาการจัดการและประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกเพื่อสร้างความปลอดภัยทางชีวภาพและสาธารณสุขในสนามไก่ชน. รายงานผลงานวิชาการที่สำคัญ ประจำปี 2549 เล่ม 1 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์. (2550). คู่มือปฏิบัติงานควบคุมโรคไข้หวัดนก. กรุงเทพฯ: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2553). รวมบทความงานวิจัยเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก. กรุงเทพฯ: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. (2548). สถานการณ์ไข้หวัดนกในประเทศไทย. 1(7): .
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8 สุวีริยาสาส์น,กรุงเทพฯ:
- Yamane,T. 1973. **Statistic; An Introductory Analysis**. 3rded. New York: Harper and Row
- Choi YK, Nguyen TD, Ozaki H, Webby RJ, Puthavathana P, Buranathai C, Chaisingh A, Auewarakul P,Hanh NT, Ma SK, Hui PY Guan Y, Peiris JS, Webster RG. **Studies of H5N1 influenza virus infection of pigs by using viruses isolated in Vietnam and Thailand in 2004**, J virol 2005,79.10821-10825 (PMC free article)(PubMed)
- Songserm T., Amonsin A., Jam-On R., Sae-Heng N., Meemak N., Paryuothorn N., Payungporn S., Pheamboonlers A., and Poovorawan Y. **Avian influenza H5N1 in naturally infected domestic cat**. Emerging Infectious. Diseases. 2600 Aerial 12 (4): 681-683.
- Thanawongnuwech R, Amonsin A, Tantilertcharoen R, Damrongwatanapokin S, Theamboonlers A, Payungporn S, Nanthapornphiphat K, Ratanamungklanon S, Tunak E, Songserm T, Vivatthanavanich V, Lekdumrongsak T, Kesdangsakonwut S, Tunhikorn S, Poovorawan Y. **Probanle tiger-to-tiger transmission of avian influenza H5N1**. Emerging Infectious Diseases. 2005 May ;11(5):699-701.